

9. Vybrané specifické situace ve výuce tělesné výchovy

Mgr. Jiří Sliacky, Ph.D.

np/nk 4115 Didaktika tělesné výchovy

Katedra tělesné výchovy a společenských věd (EDUC)

Vybrané specifické situace ve výuce TV

1. Nekázeň žáků během výuky TV.
2. Úraz žáka ve výuce TV.
3. Necvičící žák ve výuce TV.
4. Spolupráce s asistentem pedagoga ve výuce TV.
5. Tandemová výuka TV.

Nekázeň žáků během výuky TV

- kázeň – dodržování stanovených pravidel
- nekázeň – nedodržování stanovených pravidel
- kodifikovaná pravidla
 - společenská pravidla (obecně přijímaná pravidla, považovaná ve společnosti za správná či vhodná pro lepší kvalitu vzájemného soužití, např. etikata, ale také legislativně kodifikovaná pravidla, např. něco ukrást je přestupek nebo trestný čin...)
 - školní řád
 - provozní řády prostor pro vzdělávání
- nekodifikovaná pravidla
 - psaná, např. pravidla třídy
 - nepsaná, např. pokyny vedení školy, pokyny učitele
- na porušování kodifikovaných pravidel jsou zpravidla navázány konkrétní tresty (např. trestní zákoník, výchovná opatření ve školním řádu...)

Nekázeň žáků během výuky TV

- pravidla pro udělování výchovných opatření musí být ve školním řádu jasně stanovena (§ 17 vyhl. č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání; § 10 vyhl. č. 13/2005 Sb. o středním vzdělávání)
- při udělování jiných „trestů“ je nutné respektovat
 - zásadu přiměřenosti a legálnosti
 - zásadu „trest není pomsta, ale cesta k nápravě“
 - zásada „stejná spravedlnost pro všechny“
 - práva žáka, především právo na vzdělávání a školské služby (nelze tedy žáka vyhodit z výuky, poslat za dveře)
- velice sporným je princip kolektivní viny

Nekázeň žáků během výuky TV

- „trest“ ale nemusí být za každou cenu součástí řešení
 - projednání příčiny nekázně
 - zapojení neukázněného v jiné roli
 - převedení neukázněného na jiný úkol
- další možnosti řešení nekázně ve výuce TV
 - omezení aktivity či kontaktu neukázněného na nezbytně nutnou úroveň (přesunutí do jiné skupiny, zadání samostatného úkolu...)
 - projednání chování žáka s třídním učitelem, případně vedením školy
 - informování zákonných zástupců o nevhodném chování, v případě potřeby jednání přímo s nimi (je žádoucí z takového jednání pořádat zápis, který zákonní zástupci podepíší)
 - projednání chování žáka formou tzv. výchovné komise (oficiální schůzka, na které je přítomen žák, zákonný zástupce, učitel, případně třídní učitel, pracovník vedení školy a výchovný poradce či metodik prevence)

Nekázeň žáků během výuky TV

- za určitou prevenci nekázně žáků můžeme označit pět klíčových faktorů
 - dobrý a otevřený vztah se žáky (je zpravidla spojen s přirozenou autoritou)
 - funkční komunikaci (všemi směry včetně rodičů)
 - jednoznačně a srozumitelně stanovená pravidla
 - dobrou organizaci výuky
 - efektivní vyučování

Úraz žáka ve výuce TV

- školní úraz
 - je takový úraz, který se žákovi stal při vzdělávání nebo s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb
 - není to úraz, který se žákovi stane na cestě do školy a zpět, nebo na cestě na místo nebo cestou zpět, jež bylo určeno jako shromaždiště mimo prostory školy při akcích konaných mimo školu
- škola je na základě školského zákona povinna chránit bezpečí a zdraví žáků
 - kromě preventivních technických a organizačních opatření je v této oblasti klíčové zajištění tzv. dohledu, který zajišťují učitelé či zletilí a svéprávní zaměstnanci školy jak během doby vyučování, tak o přestávkách a dalších činnostech, souvisejících se vzděláváním žáka
 - rozhodující pro určení doby, kdy škola má tuto zodpovědnost je rozvrh žáka, případně plán mimoškolní akce, které se žák účastní

Úraz žáka ve výuce TV

Postup řešení krizové situace:

- bezodkladně
 - poskytnutí první pomoci, případně přivolání RZP
 - podle okolností přerušit činnost a zajistit bezpečnost ostatních žáků
- v co nejkratší možné době
 - informování vedení školy a zákonných zástupců žáka
 - v případě potřeby zajistit lékařské ošetření
 - provedení záznamu do knihy úrazů (eviduje se každý úraz bez ohledu na následky)
- jakmile nastanou legislativou dané podmínky
 - vyplnění a odeslání záznamu o úrazu žáka
 - pokud byla důsledkem úrazu nepřítomnost žáka ve škole zasahující alespoň do 2 po sobě jdoucích vyučovacích dnů
 - pokud byl úraz smrtelný
 - pokud o vyhotovení záznamu požádá zákonný zástupce žáka
 - pokud je pravděpodobné, že žáků bude poskytnuta náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem
 - záznam je vyplněn elektronicky na portálu České školní inspekce
- v době po úrazu
 - řešení pojistného plnění (zpravidla souběžně se záznamem o úrazu, ale může probíhat i jinak)
 - vyhodnocení úrazu, přijetí následných preventivních opatření

Necvičící žák ve výuce TV

- důvody necvičení
 - uvolnění z výuky TV dlouhodobějšího charakteru ze zdravotních důvodů
 - omluva zákonného zástupce z výuky TV
 - neumožnění aktivního zapojení do výuky z důvodu nepřipravenosti
 - neumožnění aktivního zapojení do výuky z důvodu nerespektování pravidel a pokynů
- necvičící žák je ale stále součástí výuky
- pravidla či přístup k necvičícím žákům mohou stanovovat i vnitřní směrnice školy (např. pravidla pro výuku TV jako součást školního řádu)

Necvičící žák ve výuce TV

- žák rozhodně nesmí
 - být ponechán bez dozoru
 - být propuštěn z výuky, pokud o to zákonný zástupce v souladu s vnitřními předpisy školy nepožádá
 - být nucen k činnosti, z které je zákonným zástupcem řádně omluven (včetně činnosti přiměřeně obdobné, např. žák, který je z důvodu rekonvalescence po nemoci omluven z TV by místo toho neměl školníkovi celou hodinu pomáhat stěhovat lavice a židličky o dvě patra výše)
- Jak tedy necvičícího žáka zapojit?
 - pokud je žák řádně a zcela omluven z TV dobře promyslet jeho případné zapojení do výuky v roli pomocníka (např. žák, který neměl vůbec cvičit pomáhá sbírat míčky při hodu míčkem a po zásahu jedním z míčků do hlavy utrpí úraz)
 - pokud je žák uvolněn nebo omluven pouze z některých činností, zapojit jej tam, kde je to možné, tam kde to možné není mu zadat podle možností individuální úkol nebo jej zapojit v jiné roli
 - pomocný organizátor, rozhodčí
 - zpětná vazba cvičícím
 - příprava a organizace aktivity podle zadání na závěr hlavní části
 - sběr a vyhodnocení dat (pedagogický a ztrátový čas, intenzita zatížení cvičících...)

Spolupráce s asistentem pedagoga

- není asistent jako asistent (asistent pedagoga, školní asistent, osobní asistent...)
- asistovat znamená pomáhat, podporovat, zapojovat se pod vedením...
- asistent pedagoga má tedy pomáhat ve výuce, podporovat výuku a aktivně se zapojovat do výuky pod vedením učitele
- spolupráce s asistentem je tedy vždy založena na učitelově záměru a vzájemné komunikaci

Spolupráce s asistentem pedagoga

- náplň práce asistenta pedagoga určuje ředitel(ka) školy, vychází přitom z § 5 vyhlášky č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a z doporučení školského poradenského zařízení
- základní informace o asistentovi (obor vzdělání, předchozí praxe, zkušenosti...)
- metodické vedení asistenta (na začátku spolupráce intenzivní, s postupným zapracováním asistent získává určitou rutinu)
- jasné a srozumitelné vymezení kompetencí při práci ve třídě
- seznámení asistenta s charakteristikami žáků, které má podporovat
- uvedení asistenta do kolektivu třídy
- plánování výuky i s ohledem na působení asistenta, případně společné plánování výuky
- učitelé, kteří se vedení asistentů dostatečně nevěnují, nemohou očekávat, že jim asistent poskytne takovou podporu, jakou by si sami představovali

Tandemová výuka

- dva učitelé sdílí odpovědnost za přípravu, realizaci a hodnocení výuky
- vhodné podmínky pro tandemovou výuku
 - svobodná volba
 - obdobně smýšlející kolegyně či kolega
 - podpora vedení školy
 - zájem se dále rozvíjet
 - otevřenost a pochopení
- fáze přípravy tandemové výuky
 - potřeba, rozhodnutí a nalezení ochotného kolegy, kolegyně
 - nastavení a sladění cílů a očekávání, vyhodnocení možností v závislosti na daných podmínkách
 - společné plánování a příprava výuky (ne každý nějakou část, ale společně celou výuku s tím, že každý má svou roli a svůj prostor)
 - realizace tandemové výuky
 - reflexe a sdílení dojmů z průběhu výuky (reflexe nejen naplnění stanovených cílů a faktického průběhu výuky, ale také emocí a dojmů z jejího průběhu – vyhovuje mi tento způsob, co mi přináší...)

Tandemová výuka

- možné přínosy tandemové výuky
 - více prostoru pro práci s žáky a individualizaci
 - rozvoj komunikační, organizační a sebereflektivní kompetence
 - odborný rozvoj (hlubší nahlédnutí do příbuzného oboru, zkušenost s jinými metodami práce...)
 - jiné výukové situace pro žáky
- možné překážky tandemové výuky
 - výrazný nesoulad v pojetí výuky
 - dominantní či naopak submisivní sklony některého z učitelů
 - možné problémy s časovou organizací a sladěním spolupráce (a to už ve fázi přípravy, která tak může být výrazně delší než obvykle)
 - nedorozumění či neshody v odborné rovině